
Mūsų jubilatai

JUOZUI ALGIMANTUI KRIKŠTOPAIČIUI – 70

REDAKCIŅĖS KOLEGIJOS KLAUSIMAI PROF. J. A. KRIKŠTOPAIČIUI

Kas lėmė Jūsų posūkį link filosofinių problemų?

Nuo mažų dienų mano polinkiai buvo humanitarinio pobūdžio. Kai reikėjo rinktis studijų kryptį, viską nulėmė pokario įvykiai: netylantys partizaninio karo aidai, ideologinė prievarta, giliai palietusi to meto humanitarinių disciplinų dėstymą. Pasirinkdamas gamtos mokslus, pasielgiau pagal motinos – patyrusios pedagogės patarimą. Ir vis dėlto istorija, jos keliami filosofiniai būties ir pasaulio sandaros klausimai nepaliko manęs nuošalėje. Savarankiškai gilinau savo žinias, skaitydamas „nepageidaujamą“ literatūrą. 1972 m. aktyviai išitraukiau į akad. Pauliaus Slavėno gamtos mokslų ir technikos istorijos tyrinėtojų būrelį. Pradėjau lankyti paskaitas Maskvos Lomonosovo universitete ir dalyvauti Filosofijos ir Gamtos mokslų istorijos institutų seminaruose, jų leidiniuo-

se. 1985 m. parašiau filosofijos mokslų daktaro (po nostrifikacijos – habil. dr.) disertaciją. Nenorėjau savo darbo „persūdyti“ mane žeminančiais ideologiniais priedais, todėl disertacijos gynimas įvyko po ketverių metų, kai galutinai išklubo Didžiosios imperijos pamatai.

Lietuvos filosofijos, sociologijos ir teisės instituto direktorius Jonas Macevičius, pastebėjęs mano publikacijas, pakvietė į savo neseniai įkurtą mokslo instituciją. Taigi nuo 1978 m. dirbau čia.

Atkreipsiu dėmesį į man reikšmingą faktą: nuo 1957 m. ėjau kartu su Lietuvos alpinizmo ikūrėjų karta. Tai dramatiškos įvykių epopėja, suformavusi mano vertybinę orientaciją, kuri turėjo lemiamą įtaką ir mano mokslinei veiklai, ir rizikingų pasirinkimų metu.

Gal tartumėt kelis žodžius apie kitus savo veiklos barus?

Po akad. Pauliaus Slavėno mirties perėmęs jo puoselėtą mokslo istorikų bei filosofų organizaciją, toliau plėčiau jos veiklą. Atgavus nepriklausomybę, atsivėrė galimybės tobulinti veiklos formas. Kartu su Latvijos ir Estijos kolegomis susijungėme į Baltijos valstybių mokslo istorijos ir filosofijos asociaciją (1991). Po intensyvios veiklos tarptautinėje arenoje 1993 m. pavyko mūsų asociaciją įjungti kaip visateisę narę į Pasaulinę mokslo istorijos ir filosofijos sąjungą. Dabar nuolatos dalyvaujame šios sąjungos tarptautiniuose renginiuose, kas treji metai organizuojame Baltijos šalių minėtos srities konferencijas, į kurias atvyksta Skandinavijos bei kitų valstybių atstovai. Be to, kasmet rengiame Lietuvos mokslininkų konferenciją „Scientia et historia“.

Dar neminėjote savo pedagoginės veiklos.

Sovietmečiu negalėjau reikštis šioje srityje. Todėl mano patyrimas čia apima tik vieną dešimtmetį.

Kaip Atkuriamojo senato narys turėjau garbės dalyvauti Vytauto Didžiojo universiteto nuostabioje atgaivinimo epopėjoje ir skaityti studentams paskaitas. Be to, dalyvauju VDU, KTU ir VPU magistrantų ir doktorantų rengimo programose.

Kokie jums reikšmingiausi pastaraisiais metais nuveiktų darbų rezultatai?

Visų pirma paminėsiu Mokslo ir technologijos istorijos magistrantūrą. Ilgai puoselėjau šią idėją, nes mūsų bendrijos nariai, įgiję aukštą kvalifikaciją, apgynę disertacijas, jau yra pajėgūs ugdyti jaunąją kartą, kuriai rūpi gilesni dalykai, atveriantys naujus pažinimo horizontus. Remdamasis Helsinkio, Lizge, Niujorko (Polytechnic University in Brooklyn) ir kitų universitetų patyrimu, parengiau studijų programą ir disciplinų programinius aprašus (modulius). Pagaliau po ilgų svarstymų buvo įveikti skeptikų ir biurokratų slenksčiai. 1999 m. rudenį pirmieji bakalaurai, atėję iš įvairių Lietuvos universitetų, pradėjo magistro studijas Kauno technologijos universiteto Humanitarinių mokslų institute. Ši magistrantūra tapo esminiu veiksniu po metų įkurti KTU Humanitarinių m. fakultetą. Įgyvendinti šią naują Baltijos šalių areale programą daug padėjo prof. Romualdas Šviedrys (JAV), nuolatos atvykstantis skaityti net tris originalias disciplinas, puikiai parengtas naudojantis šiuolaikinės elektroninės technikos galimybėmis.

Kitas man svarbus įvykis – dvi mano knygos „Prievertą patyrusiųjų laikysena“, V.: Pradai, 1997,

ir „Pralenkęs laiką“: Theodor Grotthuss“, V.: Pradai, 2001.

Taip pat paminėsiu du tarptautinius projektus „History of Science and Technology in University Education“ ir „Historical Approach in the Scientific and Technology Education“, kurie man, kaip projekto vykdytojui, suteikė galimybes lankytis Europos universitetuose ir megzti dalykinius ryšius.

Laikau garbe kvietimą organizuoti vieną iš simpoziumų XX a. Pasauliniame mokslo istorijos ir filosofijos kongrese (Mexico-City, July 8–14, 2001). Nors jau išitraukiau į organizacinius darbus, tačiau tokios tolimos kelionės išlaidos gali man tapti neperžengiama kliūtimi.

Man taip pat svarbus darbas Lietuvos filosofijos ir sociologijos institute. Čia su kelių mokslininkų grupe atlikome pilietinės visuomenės Lietuvoje formavimosi tyrimus, kurie sudarė pagrindą žengti tolesnį žingsnį – plėsti ypatingos atviros visuomenės formos – žinių (informacinės) visuomenės raiškos ypatybių Lietuvoje tyrimus.

Mes žinome, kad Jūsų veikla neapsiriboja tik tuo, ką jau pasakėte.

Taip, Jūs esate teisūs. Tačiau apie tai pakalbėsime kitomis progomis, žinoma, jei tokių dar bus.